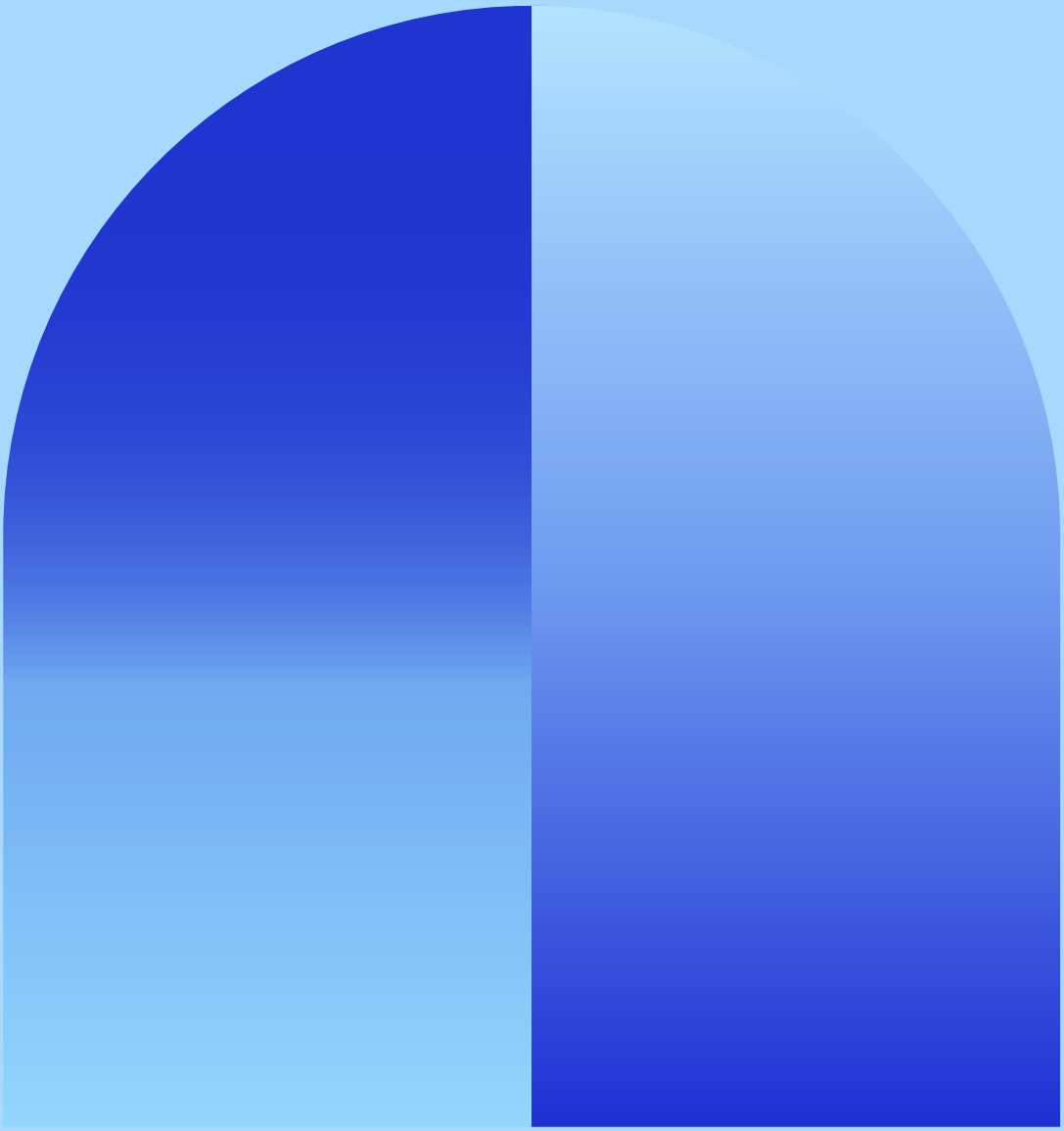
PREDLOG PRAKTIČNE POLITIKE

MLADI, MIR I BEZBEDNOST (YPS) U OPŠTINI LEPOSAVIĆ

Unapređenje učešća mladih u procesima donošenja odluka na lokalnom nivou, uključivanju u lokalnu zajednicu i unapređenje omladinske, mirovne i bezbednosne agende

PREDLOG PRAKTIČNE POLITIKE

MLADI, MIR I BEZBEDNOST (YPS) U OPŠTINI LEPOSAVIĆ

Unapređenje učešća mladih u procesima donošenja odluka na lokalnom nivou, uključivanju u lokalnu zajednicu i unapređenje omladinske, mirovne i bezbednosne agende

Sa posebnim fokusom na omladinsku inicijativu za čišćenje i zaštitu reke Ibar i integrisanim Akcionim planom za lokalnu inicijativu „Clean River Challenge“

Ovaj dokument izrađen je u okviru grant šeme RYCOgnizing YPS, uz podršku Nemačke razvojne saradnje, a koju sprovodi Regionalna kancelarija za saradnju mladih (RYCO). Izneti stavovi i mišljenja isključivo su stavovi Građanskih inicijativa, Nove društvene inicijative i organizacije Livrit i ne odražavaju nužno stavove RYCO-a ili Nemačke razvojne saradnje. Ni RYCO ni davalac granta ne mogu se smatrati odgovornim za sadržaj ovog izveštaja.

Pripremila: Tijana Grujić

2026

Napomena o dokumentu

Ovaj dokument predstavlja radni predlog lokalnih politika i praktičnih mera za unapređenje UN-ove agende Mladi, mir i bezbednost (UN Youth, Peace and Security – YPS) u Opštini Leposavić. Dokument je izrađen kao osnova za dalje konsultacije, dopune i usaglašavanje sa mladima, lokalnom samoupravom, civilnim društvom, obrazovnim institucijama i drugim relevantnim akterima.

Polaznu osnovu dokumenta čine materijali projekta i rad Savetodavne grupe, uključujući Terms of Reference za Savetodavnu grupu, beleške sa sastanka Savetodavne grupe Leposavić od 15. jula 2026. godine i Memorandum o saradnji između Opštine Leposavić i NVO Nova društvena inicijativa (NSI), potpisan 23. juna 2026. godine. Kao dodatni stručni izvori korišćena su i najnovija istraživanja na ovu temu, poput publikacije Ljubiše Mijačića/ACDC „Water Security and Availability in Municipalities of Zubin Potok, North Mitrovica, Zvečan, and Leposavić“, kao i publikacije „Mapping and Preliminary Assessment of the Scale and Location of Illegal Waste Dumpsites in Kosovo“, EcoZ/EULEX Kosovo.

Dokument ne predstavlja formalno usvojeni akt Opštine Leposavić, niti akt bilo kojeg drugog tela ili organizacije. Njegova svrha je da ponudi jasan, realističan i primenljiv okvir za lokalno delovanje i da olakša prelazak sa konsultovanja mladih na njihovo stvarno i vidljivo učešće u kreiranju, sprovođenju i praćenju lokalnih politika.

Sadržaj

Napomena o dokumentu ... 3

Sažetak ... 5

1. Uvod ... 6

2. Svrha, obim i metodologija predloga praktične politike ... 7

3. Mladi, mir i bezbednost kao lokalna politika ... 8

4. Lokalni kontekst: Opština Leposavić ... 9

PRVI DEO

5. Unapređenje učešća mladih i YPS agende u Opštini Leposavić ... 11

5.1. Ključni izazovi za učešće mladih ... 11

5.2. Institucionalne i društvene mogućnosti ... 11

5.3. Strateški cilj i prioriteti ... 12

5.4. Paket praktičnih preporuka ... 12

5.5. Predloženi mehanizmi za institucionalizaciju učešća mladih ... 14

5.6. Plan zagovaranja i ključne poruke ... 15

5.7. Okvir za praćenje sprovođenja ... 15

DRUGI DEO

6. Prioritetna intervencija: Čišćenje reke Ibar ... 17

6.1. Zašto Ibar predstavlja YPS pitanje ... 17

6.2. Problem i lokalni dokazi ... 18

6.3. Omladinska inicijativa i akcioni model ... 18

Akcioni plan za lokalnu inicijativu pod nazivom „Clean River Challenge“ („Izazov – Čista reka“) ... 18

6.4. Predloženi akcioni plan ... 20

6.5. Uloge i odgovornosti ... 20

6.6. Rizici i mere za njihovo ublažavanje ... 21

6.7. Pokazatelji uspeha ... 21

6.8. Kako povezati omladinsku akciju sa dugoročnom politikom Ibra ... 21

7. Zaključak ... 22

8. Konsolidovane preporuke ... 23

9. Modifikovani Akcioni plan za omladinsku inicijativu „Clean River Challenge“ ... 24

10. Završne napomene ... 25

11. Aneksi i izvori ... 26

Sažetak

Mladi u Opštini Leposavić imaju potencijal da budu mnogo više od korisnika lokalnih politika: oni mogu biti njihovi inicijatori, partneri u sprovođenju i akteri koji doprinose miru, društvenoj koheziji i bezbednosti. Međutim, nalazi i diskusije Savetodavne grupe ukazuju na jaz između formalnog postojanja prostora za učešće i stvarne mogućnosti mladih da utiču na lokalne odluke. Tokom sastanka 15. jula 2026. godine posebno su istaknuti nedostatak organizovanosti mladih, izostanak omladinskog saveta i funkcionalne Kancelarije za mlade, ograničena institucionalna podrška, nedostatak prostora i sadržaja za mlade, slaba povezanost sa civilnim društvom, finansijska ograničenja i potreba za sistematskim pristupom animiranju i osnaživanju mladih.

Memorandum o saradnji između Opštine Leposavić i NSI pruža važnu institucionalnu osnovu za promenu takvog stanja. Memorandum predviđa saradnju u oblastima učešća mladih u lokalnom odlučivanju, podrške omladinskim inicijativama i javnim politikama, saradnje mladih i lokalne samouprave, jačanja kapaciteta za zagovaranje, konsultacija i participativnih procesa. Predviđeno je i formiranje savetodavne radne grupe koja uključuje mlade i relevantne aktere, kao i zajedničko razvijanje inicijativa i preporuka za unapređenje lokalnih politika.

Ovaj papir predlaže da se postojeća saradnja pretvori u funkcionalan lokalni YPS mehanizam, predlažući **12 praktičnih preporuka za uključivanje mladih u proces donošenja odluka na lokalnom nivou i njihovo uključivanje u lokalnu zajednicu**. Fokus nije na stvaranju još jednog dokumenta, već na uspostavljanju nekoliko konkretnih procedura i institucija kroz koje će se učešće mladih redovno odvijati: funkcionalna Kancelarija za mlade, omladinski savet ili drugo legitimno predstavničko telo, redovne konsultacije sa mladima, uključivanje mladih u javne rasprave o budžetu i lokalnim politikama, mali fond za omladinske inicijative, mehanizam za praćenje preporuka mladih i bezbedan kanal za prijavljivanje problema i rizika koji ih pogađaju.

Kao konkretna, vidljiva i omladinski inicirana YPS intervencija predlaže se akcija „Clean River Challenge“. Ideju su identifikovali mladi, koji su kasnije pripremili i Akcioni plan za njeno sprovođenje u okviru projekta “NextGen Balkans: Dealing with the Future” koji sprovodi NVO Građanske inicijative u partnerstvu sa „Nova društvena inicijativa (NSI)” i Livrit, u okviru RYCOgnizing YPS grant šeme, koju podržava Nemačka saradnja, a sprovodi RYCO. Ideja je kasnije delimično modifikovana kroz rad Savetodavne grupe, sa istim ciljem: mladi su prepoznali čišćenje reke Ibar i okolnog prostora kao pitanje od neposrednog značaja za zajednicu, ali i kao priliku da se mladi organizuju, sarađuju sa institucijama i drugim zajednicama i pokažu da lokalni problemi mogu biti rešavani kroz zajedničko delovanje.

Akcija čišćenja ne treba da bude jednokratna volonterska aktivnost. Ovaj papir donosi **set konsolidovanih preporuka za sprovođenje inicijative mladih**, koju postavlja kao višefazni model: edukacija i kampanja, mapiranje problema, priprema sa institucijama, bezbedno čišćenje, odvoz i pravilno zbrinjavanje otpada, komunikacija rezultata, evaluacija i zagovaranje dugoročnih rešenja. Takav model povezuje svih pet dimenzija YPS-a: učešće, zaštitu, prevenciju, partnerstva i stvaranje uslova da mladi ostanu aktivni i uključeni.

Ključna preporuka je da Opština Leposavić prihvati YPS kao horizontalni princip lokalnog rada sa mladima, a ne kao izolovanu projektnu temu. Mladi treba da budu uključeni u pitanja koja direktno utiču na njihov život – obrazovanje, zapošljavanje, javni prostor, životnu sredinu, bezbednost, slobodno vreme i društvenu koheziju – uz jasne mehanizme kojima se njihovi predlozi pretvaraju u odluke, budžetske linije i konkretne aktivnosti.

1. Uvod

Agenda Mladi, mir i bezbednost (YPS) polazi od jednostavne, ali često zanemarene pretpostavke: mladi nisu samo grupa koju treba zaštititi ili kojoj treba pružiti usluge, već društveni akteri koji imaju kapacitet da sprečavaju tenzije, grade poverenje, pokreću lokalne inicijative i učestvuju u odlučivanju. Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija je *Rezolucijom 2250* iz 2015.[1] godine postavio pet stubova YPS agende – učešće, zaštitu, prevenciju, partnerstva i reintegraciju – uz naglasak na povećanju učešća mladih u odlučivanju na svim nivoima.

Na lokalnom nivou YPS ne mora da bude apstraktna međunarodna agenda. Naprotiv, njena vrednost je upravo u tome što se može prevesti u svakodnevne lokalne politike i postupke. Za mladu osobu u Leposaviću mir i bezbednost nisu samo pitanje odsustva nasilja. Oni uključuju mogućnost da bez straha koristi javni prostor, da ima pristup obrazovanju i informacijama, da učestvuje u radu zajednice, da bude saslušana od strane lokalne samouprave, da se njen glas uzme u obzir pri odlučivanju i da može da pokrene inicijativu bez nepotrebnih institucionalnih prepreka.

Sastanak Savetodavne grupe Leposavić, održan 15. jula 2026. godine, upravo je pokazao kako se YPS može prevesti u konkretne lokalne izazove. U razgovoru su identifikovani problemi sa organizovanošću mladih, nedostatak omladinskog saveta, nedovoljno institucionalno finansiranje, manjak sadržaja i prostora za mlade, ograničeno interesovanje za rad u civilnom sektoru, kao i potreba za većim uključivanjem mladih u javne rasprave i lokalne inicijative.

Istovremeno, mladi su prethodno kao prioritetnu praktičnu intervenciju identifikovali čišćenje Ibra. Time je otvorena mogućnost da se YPS ne zadrži na deklarativnom, formalnom nivou. Ekološka akcija može postati platforma za participaciju, međugeneracijsku i međuzajedničku saradnju, razvoj liderskih veština, komunikaciju sa institucijama i stvaranje poverenja kroz zajednički rezultat.

1 https://press.un.org/en/2015/sc12149.doc.htm

2. Svrha, obim i metodologija predloga praktične politike

Svrha dokumenta je da objedini nalaze i ideje nastale kroz aktivnosti i lokalni konsultativni proces u okviru projekta "NextGen Balkans: Dealing with the Future" i pretvori ih u praktičan lokalni policy okvir. Projekat i ovaj dokument imaju za cilj jačanje učešća mladih u procesima donošenja odluka, unapređenje lokalnih politika koje se odnose na mlade, mir i bezbednost, kao i podsticanje njihovog aktivnog uključivanja u lokalnu zajednicu.

Dokument ima dva međusobno povezana dela. Prvi deo se bavi sistemskim unapređenjem učešća mladih i YPS agende u Opštini Leposavić. Drugi deo razrađuje jednu prioritetnu omladinsku intervenciju – akciju čišćenja i zaštite Ibra – kao konkretan primer kako se YPS može primeniti kroz lokalno delovanje.

Metodološki pristup kombinuje: (1) analizu projektnih dokumenata; (2) nalaze Savetodavne grupe; (3) institucionalne obaveze i mogućnosti definisane Memorandumom o saradnji između Opštine Leposavić i NSI; (4) lokalno identifikovane probleme i predloge mladih; i (5) relevantne nalaze stručnih publikacija o vodnim resursima i Ibru na severu Kosova*.

Svrha Savetodavne grupe Opštine Leposavić, koja je ovom prilikom, za potrebe ovog projekta, okupila predstavnike mladih, civilnog sektora, opštine i druge relevantne aktere, jeste da grupa identifikuje lokalne izazove, rizike i mogućnosti koji utiču na mlade u odnosu na njihovo učešće u procesima donošenja odluka, uključivanje u lokalnu zajednicu, mir, bezbednost, inkluziju i društvenu koheziju; učestvuje u definisanju prioriteta; doprinosi izradi policy papira; i doprinosi zagovaranju preporuka prema lokalnim institucijama.

Memorandum o saradnji između Opštine Leposavić i NSI dodatno potvrđuje ovaj pristup. Memorandum je potpisan 23. juna 2026. godine u okviru projekta „NextGen Balkans: Dealing with the Future" i predviđa saradnju na povećanju učešća mladih u procesima odlučivanja, podršci omladinskim inicijativama i javnim politikama, unapređenju saradnje mladih i lokalne samouprave, jačanju kapaciteta za zagovaranje, konsultacijama i participativnim procesima.

Ovaj dokument zato treba posmatrati kao most između postojećih obaveza i konkretne implementacije. Preporuke su namerno formulisane tako da se najveći deo može sprovesti u okviru lokalnih nadležnosti, uz podršku civilnog društva, škola, donatora i centralnih institucija tamo gde su potrebni dodatni resursi ili nadležnosti.

* Ova oznaka ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

3. Mladi, mir i bezbednost kao lokalna politika

YPS okvir je relevantan za lokalnu samoupravu zato što mir i bezbednost nastaju i održavaju se u svakodnevnim odnosima. Lokalna uprava odlučuje o javnim prostorima, komunalnim uslugama, lokalnoj infrastrukturi, podršci mladima, kulturnim i sportskim sadržajima, komunikaciji sa građanima i delu lokalnog budžeta. Sve su to oblasti u kojima se može povećati ili smanjiti osećaj uključenosti, pripadnosti i poverenja mladih.

Učešće je centralni stub. Učešće nije samo prisustvo mladih na događaju niti njihovo pozivanje da daju komentar na već pripremljenu odluku. **Smisleno učešće** podrazumeva da mladi imaju pristup informacijama, mogućnost da definišu probleme, prostor za predlaganje rešenja, jasnu povratnu informaciju o tome šta je sa njihovim predlogom urađeno i mogućnost da učestvuju u sprovođenju i praćenju odluke.

Zaštita u lokalnom YPS okviru podrazumeva prepoznavanje rizika sa kojima se mladi suočavaju. Savetodavna grupa je, na primer, ukazala na nedostatak bezbednih prostora, ograničenu dostupnost sadržaja za mlade, nedostatak edukativnih programa, ali i na potrebu da se aktivnosti na terenu planiraju u skladu sa vremenskim uslovima kako bi se izbegli nepotrebni rizici koji bi mogli biti opasni po zdravlje i bezbednost mladih.

Prevencija znači ulaganje u aktivnosti koje smanjuju rizik od nasilja, isključenosti, netrpeljivosti i pasivizacije. U lokalnom kontekstu to može biti radioničarski rad u školama, interkulturne aktivnosti, sportske i kulturne inicijative, edukacije o javnom zagovaranju i drugim temama, digitalna pismenost i, pre svega, uključivanje mladih u rešavanje konkretnih problema zajednice.

Partnerstva podrazumevaju da opština, mladi, škole, civilno društvo, privatni sektor i druge institucije rade na zajedničkom problemu. Omladinska inicijativa za čišćenje Ibra je dobar primer: mladi mogu biti inicijatori, opština facilitator i institucionalni partner, komunalne službe pružalac logistike, škole partner u edukaciji, kompanije donatori ili pružaoci logističke podrške, a civilno društvo podrška u mobilizaciji, komunikaciji i zagovaranju.

Peti stub, u lokalnoj primeni, treba posmatrati kroz stvaranje uslova da mladi koji su izloženi različitim oblicima marginalizacije ili nesigurnosti dobiju mogućnost da se ponovo uključe u obrazovanje, tržište rada, javni život i zajednicu. U Leposaviću to znači povezivanje YPS agende sa mekim veštinama, zapošljivošću, jezičkim i obrazovnim programima, volontiranjem i omladinskim preduzetništvom.

4. Lokalni kontekst: Opština Leposavić

Opština Leposavić je teritorijalno velika opština sa značajnim prirodnim resursima i specifičnim društvenim i ekonomskim kontekstom. Opština obuhvata približno 540 km², pri čemu dolina reke Ibar predstavlja njenu glavnu prirodnu osovinu, a opštinu čine 72 naseljena mesta. Pored Ibra, opština ima veliki broj pritoka i manjih vodotokova, uključujući Vučansku, Grkajsku, Jošaničku, Vračevsku i Trebićku reku, kao i Bistričku, Sočaničku, Leposavsku i druge manje vodotokove. [2]

Ibar je reka koja slovi za veoma zagađenu reku, obiluje divljim deponijama (ne samo u delu toka koji se nalazi u opštini Leposavić) koje se nalaze tik uz nju ili u blizini. Na teritoriji opštine Leposavić je u nedavnom izveštaju[3] identifikovano 18 velikih divljih deponija, što je opet smanjenje u odnosu na 2023.g. kada ih je bilo čak 39, pa je ova opština vodeća u odnosu na sve ostale u pogledu njihovog smanjenja. Međutim, ovo mapiranje je izvršeno putem satelita te se i sam izveštaj ograđuje od ovakvih rezultata uz napomenu da fizičko mapiranje ima prednost nad ovakvom vrstom identifikacije. Dalje se konstatuje da Ibar, duž velikog dela svog toka ima značajne količine otpada. To je posledica postojanja više ilegalnih odlagališta otpada na pojedinim mestima u plavnim područjima, koja su potom izložena sezonskim poplavama. Poplavne vode raznose otpad duž znatno većih delova rečnog toka. Prisustvo otpada u blizini vodnih površina posebno je zabrinjavajuće, jer sezonske poplave mogu razneti otpad duž rečnih koridora, povećavajući rizik od zagađenja zemljišta i voda i otežavajući čišćenje i praćenje stanja. Posebno je važno istaći da se, kada se pogleda mapa deponija na teritoriji opštine Leposavić, jasno uočava da se svih 18 velikih divljih deponija nalazi neposredno uz tok reke Ibar.[4] Isti izveštaj napominje da opština Leposavić nema usvojen Lokalni akcioni plan za upravljanje otpadom (LWAP), koji je obavezan dokument i ključni instrument za prevođenje politika upravljanja otpadom sa centralnog nivoa u lokalne aktivnosti. Postojanje LWAP-a doprinosi kapacitetu opštine za planiranje, usmeravanje budžetskih sredstava i spremnosti za sprečavanje, praćenje i rešavanje problema nezakonitih odlagališta otpada.

Ovakva teritorijalna struktura znači da bi lokalna omladinska politika, nakon početne usmerenosti na urbano jezgro, u narednoj fazi trebalo da uključi i mlade iz različitih okolnih naselja koji imaju različit pristup informacijama, prevozu, sadržajima i institucionalnim kontaktima. Zato participacija mora da bude organizovana tako da ne favorizuje samo mlade koji su već aktivni, lako dostupni ili povezani sa institucijama.

Savetodavna grupa je identifikovala konkretne prepreke: mladi su neaktivni i nisu dovoljno organizovani; civilni sektor ne proizvodi dovoljno interesovanja među mladima; nema dovoljno fondova za lokalne omladinske aktivnosti; izostaje funkcionalan omladinski savet; Kancelarija za mlade je osnovana, ali bez izdvojenih sredstava; nedostaju sadržaji koji bi mladima bili dostupni nakon nastave; i postoji potreba za funkcionalizacijom centra za mlade.

---

2 Ljubiša Mijačić, "Water Security and Availability in Municipalities of Zubin Potok, North Mitrovica, Zvečan and Leposavić, ACDC. https://acdc-kosovo.org/publikacije/pub_1700722728.pdf

3 Mapping and Preliminary Assessment of the Scale and Location of Illegal Waste Dumpsites in Kosovo, EcoZ, funded by the European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX Kosovo), Pristina, May 2026. https://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/Mapping%20and%20Preliminary%20Assessment%20of%20the%20Scale%20and%20Location%20of%20Illegal%20Waste%20Dumpsites%20in%20Kosovo%20EcoZ_ENG-(06-05-2026).pdf

4 Isto, str. 23.

Istovremeno, postoje važni resursi. Opština već organizuje određene aktivnosti, uključujući sportske događaje, a kroz razgovor sa Savetodavnom grupom mladi su pozvani da se uključe u javne rasprave o budžetu. Memorandum sa NSI pruža institucionalni okvir za saradnju koji postavlja kvalitetne i zdrave osnove za dalje uključivanje mladih i u lokalnu zajednicu i u donošenje odluka. Postoji i iskustvo ranijih ekoloških inicijativa i akcija čišćenja, uključujući opsežnu akciju Opštine u aprilu 2026. godine, kada je prikupljena velika količina otpada. Iskustva govore da je pristup mladima često najlakši kroz škole.

Ovo ukazuje na važan zaključak: osnovni problem nije potpuni nedostatak aktivnosti, već njihova fragmentiranost, vremenska (projektna) ograničenost i nedostatak održivog mehanizma koji povezuje mlade, institucije, resurse i dugoročne prioritete.

PRVI DEO

5. Unapređenje učešća mladih i YPS agende u Opštini Leposavić

Prvi deo ovog dokumenta predlaže sistem lokalnih mehanizama koji treba da omoguće da učešće mladih postane redovna praksa lokalne samouprave. Predlog ne podrazumeva stvaranje složenog birokratskog sistema. Naprotiv, cilj je da se postojeće strukture – Kancelarija za mlade, lokalna uprava, škole, civilno društvo i Savetodavna grupa – povežu kroz nekoliko jasnih procedura i odgovornosti.

5.1. Ključni izazovi za učešće mladih

Izazov	Implikacija za YPS
Nedovoljna organizovanost mladih	Mladi nisu dovoljno povezani u reprezentativne strukture koje mogu kontinuirano da komuniciraju sa opštinom.
Nedostatak institucionalizovanog glasa mladih	Prema diskusiji Savetodavne grupe, ne postoji funkcionalan omladinski savet ili sličan mehanizam koji bi predstavljao mlade.
Ograničeni resursi	Kancelarija za mlade je prva takva kancelarija osnovana u opštini Leposavić, ali bez dovoljno izdvojenih sredstava; postojeća budžetska ograničenja, nasleđena iz perioda prethodnih vlasti, dodatno smanjuju mogućnost sprovođenja aktivnosti.
Nedostatak prostora i sadržaja	Nedostaju kontinuirani sadržaji, sekcije i funkcionalan prostor/centar za mlade.
Slaba veza između mladih i civilnog društva	Mladi se često mogu mobilisati kroz škole, dok postoji ograničeno interesovanje za uključivanje u rad NVO sektora.
Nedovoljna participativna kultura	Mladi mogu učestvovati u javnim raspravama, ali je potrebno proaktivno informisanje, animiranje i pružanje povratnih informacija o njihovim predlozima.
Fragmentisane inicijative	Postoje pojedinačne aktivnosti, ali bez dovoljno snažnog mehanizma koji bi ih pretvorio u kontinuiranu lokalnu omladinsku politiku.

5.2. Institucionalne i društvene mogućnosti

- Memorandum o saradnji između Opštine Leposavić i NSI već prepoznaje povećanje učešća mladih u lokalnom odlučivanju kao oblast saradnje.
- Memorandum predviđa savetodavnu radnu grupu koja uključuje mlade i relevantne aktere, kao i zajedničko razvijanje inicijativa i preporuka.
- Opština je već pokazala spremnost da pozove mlade na javne rasprave o budžetu.
- Postoji Kancelarija za mlade koju je moguće osnažiti.
- Postoje škole kao ključni kanal za komunikaciju i mobilizaciju mladih.
- Postoji iskustvo lokalnih i regionalnih ekoloških inicijativa koje može biti pretvoreno u održiv program omladinskog aktivizma.
- Postoji potencijal za saradnju sa kompanijama, uključujući velike lokalne privredne subjekte, u okviru društveno odgovornog poslovanja.

- Postoji mogućnost povezivanja lokalnih aktivnosti sa širim mehanizmima za upravljanje vodnim resursima i životnom sredinom.

5.3. Strateški cilj i prioriteti

> *Predloženi strateški cilj je: „Do 2028. godine Opština Leposavić uspostavlja održiv, inkluzivan i transparentan sistem učešća mladih u lokalnom odlučivanju, kroz koji mladi mogu da predlažu, učestvuju u sprovođenju i prate lokalne politike relevantne za mir, bezbednost, društvenu koheziju i kvalitet života.“*

Za ostvarenje cilja predlaže se šest prioriteta:

1. Institucionalizovati redovno učešće mladih u lokalnom odlučivanju.
2. Osnažiti Kancelariju za mlade i uspostaviti legitimno predstavničko telo mladih.
3. Obezbediti finansijski i logistički minimum za omladinske inicijative.
4. Povećati bezbednost, inkluziju i dostupnost prostora i sadržaja za mlade.
5. Povezati YPS sa obrazovanjem, zapošljivošću, volontiranjem i lokalnim razvojem.
6. Podržati najmanje jednu vidljivu, omladinski iniciranu lokalnu akciju godišnje, sa jasnim institucionalnim partnerstvom i javnim praćenjem rezultata.

5.4. Paket praktičnih preporuka

Preporuka 1 – Uspostaviti funkcionalan lokalni mehanizam za mlade

Opština treba da, u konsultaciji sa mladima, utvrdi model omladinskog predstavničkog tela i osnuje ga – omladinski savet, omladinski forum ili drugi model koji odgovara lokalnom kontekstu. Ključno je da telo bude otvoreno, reprezentativno i transparentno, uz pravila koja omogućavaju uključivanje mladih iz različitih naselja, različitih obrazovnih i socijalnih grupa i mladih oba pola. Telo ne treba da bude samo simbolično. Njegove minimalne funkcije treba da budu: davanje mišljenja o lokalnim politikama relevantnim za mlade; predlaganje omladinskih inicijativa; učešće u konsultacijama o budžetu; praćenje realizacije preporuka; i komunikacija sa Kancelarijom za mlade i nadležnim opštinskim direktorijama.

Preporuka 2 – Osnažiti Kancelariju za mlade

Kancelarija za mlade treba da bude operativna tačka za koordinaciju YPS aktivnosti. Potrebno je definisati njene godišnje prioritete, obezbediti minimalna sredstva za rad i utvrditi način na koji će redovno komunicirati sa mladima. Kancelarija treba da vodi jednostavnu bazu omladinskih inicijativa, kalendar konsultacija i javno dostupan pregled podržanih aktivnosti.

Kancelarija može imati i funkciju „one-stop“ kontakta za mlade, gde mogu dobiti informacije o javnim raspravama, grantovima, volontiranju, obukama, lokalnim događajima, praksama i drugim mogućnostima.

Preporuka 3 – Uvesti obaveznu omladinsku konsultaciju za relevantne lokalne politike

Za lokalne odluke i planove koji direktno utiču na mlade treba uvesti jednostavan standard: pre donošenja odluke nadležna opštinska jedinica treba da proveri da li je potrebna konsultacija sa mladima i, kada jeste, da dokumentuje način konsultovanja i glavne odgovore na predloge. Konsultacije ne moraju uvek biti formalne javne rasprave. Mogu uključivati kratke fokus-grupe, onlajn upitnike, sastanke u školama, otvorene forume, razgovore u naseljima i digitalne konsultacije. Važno je da rezultat bude dokumentovan i da mladi dobiju povratnu informaciju.

Preporuka 4 – Uključiti mlade u budžetski proces

Opština već objavljuje informacije o javnim raspravama o budžetu i tokom rada Savetodavne grupe pozvala je mlade da učestvuju. Sledeći korak je da se uvede ciljana „omladinska budžetska konsultacija" pre i tokom javne rasprave. Mladi bi mogli da predlože prioritete, rangiraju potrebe i prate šta je ušlo u budžet. Posebno je važno uvesti povratnu informaciju: ako predlog mladih nije prihvaćen, treba kratko objasniti razlog. Time se gradi poverenje i sprečava percepcija da su konsultacije samo formalnost.

Preporuka 5 – Uspostaviti mali fond za omladinske inicijative

U skladu sa mogućnostima budžeta i uz podršku donatora i privatnog sektora, treba uspostaviti mali fond za omladinske inicijative. Fond bi podržavao jednostavne lokalne akcije sa jasnim javnim interesom: zaštitu životne sredine, kulturu, sport, interkulturni dijalog, digitalne inicijative, volontiranje i javni prostor. Procedura treba da bude jednostavna, sa malim grantovima, kratkom aplikacijom i proporcionalnim izveštavanjem. Cilj nije finansiranje velikih projekata, već omogućavanje mladima da steknu iskustvo u osmišljavanju, realizaciji i preuzimanju odgovornosti za javne inicijative i samim tim njihovo uključivanje u lokalnu zajednicu.

Preporuka 6 – Završiti i opremiti centar za mlade

Savetodavna grupa je identifikovala potrebu za završetkom i opremanjem centra za mlade. Centar treba posmatrati kao infrastrukturu za YPS: prostor za radionice, konsultacije, omladinske sastanke, kulturne i sportske aktivnosti, digitalni rad i međusobno povezivanje mladih. Program centra treba razvijati zajedno sa mladima. Prioritet treba dati sadržajima koji nedostaju: meke veštine, priprema za tržište rada, jezičke i komunikacione veštine, javno zagovaranje, digitalne veštine, ekologija, volontiranje i interkulturne aktivnosti.

Preporuka 7 – Uspostaviti program YPS u školama

Škole treba da budu ključni partner u dopiranju do mladih koji nisu uključeni u organizacije. Predlaže se godišnji program radionica o participaciji, komunikaciji, prevenciji nasilja, rešavanju konflikata, zaštiti životne sredine i volontiranju. Program treba da bude praktičan i povezan sa lokalnim inicijativama. Jedan od modela je „škola – zajednica": svaka škola ili grupa učenika identifikuje lokalni problem, razvija mini-akcioni plan i uči kako da komunicira sa opštinom. Najbolje ideje mogu biti podržane kroz mali fond.

Preporuka 8 – Uvesti godišnji lokalni YPS forum

Jednom godišnje na opštinskom nivou organizovati javni YPS forum sa mladima, institucijama, školama, civilnim društvom i drugim partnerima. Forum treba da ima tri rezultata: pregled onoga što je urađeno u prethodnoj godini, definisanje prioriteta za narednu godinu i javno predstavljanje odgovora institucija na predloge mladih. Forum treba da bude praktičan, a ne ceremonijalan. Preporučuje se da se na kraju usvoji kratka lista od najviše 10 prioriteta, sa odgovornim institucijama i rokovima.

Preporuka 9 – Uspostaviti bezbedan kanal za pitanja i probleme mladih

U skladu sa lokalnim YPS pristupom, potrebno je omogućiti mladima da prijave probleme u vezi sa bezbednošću, diskriminacijom, nasiljem, pritiscima ili nebezbednim javnim prostorima. Kanal može biti digitalni formular ili kontakt osoba u Kancelariji za mlade, uz jasno definisana pravila poverljivosti i upućivanja nadležnim službama. Posebnu pažnju treba posvetiti poverenju mladih u institucije. Cilj nije stvaranje paralelnog sistema prijavljivanja, već bezbedna tačka za informisanje, usmeravanje i praćenje odgovora.

Preporuka 10 – Uključiti mlade u komunikaciju Opštine

Mladi već koriste društvene mreže i digitalne kanale. Opština može razviti program, odnosno dodati stranicu na svom zvaničnom vebsajtu, u okviru kojeg bi mladi, uz tehničku podršku, pripremali kratke sadržaje o lokalnim aktivnostima, mogućnostima za mlade, javnim raspravama i rezultatima omladinskih inicijativa. Na ovaj način digitalna komunikacija postaje dvosmerna: opština ne samo da informiše mlade već mladi učestvuju u oblikovanju načina na koji se lokalna zajednica predstavlja i informiše.

Preporuka 11 – Razviti godišnji program omladinskog volontiranja

Volontiranje treba povezati sa lokalnim potrebama. Program može uključivati ekologiju, podršku starijim osobama, kulturno nasleđe, sport, javni prostor i pomoć tokom lokalnih događaja. Mladi treba da dobiju potvrde o učešću i, gde god je moguće, prilike za razvoj konkretnih veština.

Preporuka 12 – Uvesti princip „ništa o mladima bez mladih“

Kao horizontalni princip, Opština treba da nastoji da mladi budu uključeni u pripremu svih politika i projekata koji ih direktno pogađaju. To ne znači da svaka odluka zahteva formalno odobrenje mladih, već da njihovo iskustvo i predlozi budu deo procesa odlučivanja i da se obrazloži na koji način su uzeti u obzir.

5.5. Predloženi mehanizmi za institucionalizaciju učešća mladih

Mera	Nosilac	Partneri	Rok	Pokazatelj
Definisati model omladinskog saveta/ foruma	Opština/Kancelarija za mlade	Mladi, škole, CSO	0–6 meseci	Usvojen model i pravila
Ojačati Kancelariju za mlade	Opština	NSI/CSO, mladi	0–6 meseci	Plan rada + budžetska linija
Omladinska budžetska konsultacija	Opština	Omladinsko telo, škole	Godišnje	Najmanje 1 konsultacija godišnje

Mera	Nosilac	Partneri	Rok	Pokazatelj
Mali fond za omladinske inicijative	Opština/partneri	Donatori, privatni sektor	6–12 meseci	Broj podržanih inicijativa
Centar za mlade	Opština	Mladi, CSO, donatori	12–24 meseca	Funkcionalan prostor
Godišnji YPS forum	CSO/Opština/ Kancelarija	Svi relevantni akteri	Godišnje	Javni prioriteti i izveštaj
Program YPS u školama	Škole/Kancelarija	CSO, stručnjaci	Godišnje	Broj učenika i radionica
Kanal za bezbednosna pitanja	Kancelarija	Nadležne službe	6–12 meseci	Uspostavljen i promovisan kanal
Omladinski volonterski program	Kancelarija	CSO, škole, javne službe	Godišnje	Broj volontera/sati
Praćenje preporuka mladih	Opština/Kancelarija	Omladinsko telo	Kvartalno	Javni tracker preporuka

5.6. Plan zagovaranja i ključne poruke

Za uspeh policy papira nije dovoljno usvojiti preporuke. Potrebno je izgraditi zagovarački proces koji preporuke pretvara u odluke, budžetske stavke i praksu. Zagovaranje treba da bude zasnovano na lokalnim dokazima, jasnim zahtevima i partnerstvu sa institucijama.

Predlaže se četvorofazni model:

Faza 1 – validacija: predstavljanje nacrta mladima, Savetodavnoj grupi, Opštini i relevantnim institucijama i prikupljanje konkretnih komentara.

Faza 2 – prioritetizacija: odabir 5–7 preporuka koje mogu biti sprovedene u prvih 12 meseci.

Faza 3 – institucionalni razgovori: organizovanje sastanaka sa predsednikom Opštine, relevantnim direktorijama, Kancelarijom za mlade, školama i drugim partnerima.

Faza 4 – javno praćenje: objavljivanje kratke verzije preporuka i periodično izveštavanje o tome šta je prihvaćeno, šta je u procesu, a šta nije realizovano i zašto.

Ključne zagovaračke poruke treba da budu pozitivne i usmerene na rešenja: „Mladi nisu samo korisnici lokalnih politika – oni su partneri“; „Učešće mladih mora imati rezultat“; „Mali lokalni budžet za omladinske inicijative stvara veliki društveni povrat“; „Bezbedna i aktivna omladina je resurs lokalne bezbednosti“; „Zajednički lokalni problemi mogu biti prostor saradnje“; i „Čist Ibar je zajednički interes, a učešće mladih je deo rešenja“.

5.7. Okvir za praćenje sprovođenja

Praćenje treba da bude jednostavno i javno. Preporučuje se da Kancelarija za mlade ili drugo određeno telo jednom kvartalno ažurira pregled preporuka.

Indikator	Početna situacija	Cilj	Izvor verifikacije
Funkcionalno predstavničko telo mladih	Nije potvrđeno kao funkcionalno	Uspostavljeno i aktivno	Odluka/pravila + zapisnici
Budžetske konsultacije sa mladima	Postoji mogućnost učešća	Najmanje 1 ciljana konsultacija godišnje	Poziv, zapisnik, izveštaj

Indikator	Početna situacija	Cilj	Izvor verifikacije
Budžetska podrška omladinskim inicijativama	Ograničena	Posebna ili jasno dostupna linija	Budžet/izveštaj
YPS aktivnosti u školama	Pojedinačne aktivnosti	Godišnji program	Plan i izveštaji škola
Omladinske inicijative	Fragmentisane	Najmanje 3 podržane inicijative godišnje	Kancelarija za mlade
Povratna informacija na predloge	Nije sistematizovana	Javni tracker	Web/društvene mreže
Omladinski prostor	Centar nije u potpunosti funkcionalan	Funkcionalan prostor	Izveštaj Opštine

DRUGI DEO

6. Prioritetna intervencija: Čišćenje reke Ibar

Drugi deo policy papira razrađuje prioritetnu intervenciju koju su mladi identifikovali i za koju su razvili Akcioni plan za sprovođenje ove praktične ideje: organizovanje omladinske akcije čišćenja Ibra i prostora uz reku. Intervencija je zamišljena kao „flagship" lokalna YPS inicijativa – vidljiv primer da mladi mogu da identifikuju problem, razviju akcioni plan, mobilišu druge, sarađuju sa institucijama i doprinesu konkretnom javnom rezultatu.

Važno je naglasiti da sama akcija čišćenja nije dovoljna za rešavanje problema zagađenja. Nalazi Savetodavne grupe ukazuju na nedostatak infrastrukture za odlaganje otpada, problem divljih deponija, dolazni otpad, nedostatak kontinuirane podrške i činjenicu da ozbiljno čišćenje korita zahteva mehanizaciju. Zbog toga se akcija mladih mora postaviti kao deo šire kampanje i sistema, a ne kao zamena za odgovornost institucija.[5]

6.1. Zašto Ibar predstavlja YPS pitanje

Ibar je prirodna i društvena osovina koja povezuje različite lokalne zajednice. Zbog toga pitanja otpada, kvaliteta vode i upravljanja obalama nisu samo ekološka pitanja. Ona imaju dimenziju javnog zdravlja, lokalnog razvoja, bezbednosti, poverenja u institucije i društvene kohezije.

ACDC publikacija o vodnim resursima navodi da se u Leposaviću zagađenje posebno koncentriše u delu toka Ibra koji prolazi kroz opštinu, da se nizvodno prenose otpad i sediment i da je Leposavić poslednja opština na Kosovu kroz koju Ibar prolazi pre nastavka toka prema Srbiji. Publikacija takođe ukazuje na to da se zagađenje u ovaj deo sistema prenosi iz čitavog sliva, uključujući pritoke i neprečišćene otpadne vode.

Publikacija dodatno naglašava da se uticaji ne mogu posmatrati samo lokalno: aktivnosti u jednom delu sliva mogu proizvesti ekološke i ekonomske posledice u drugom. Upravo zato je za Ibar potreban pristup zasnovan na saradnji i komunikaciji, a ne samo lokalna akcija. Publikacija predlaže, između ostalog, formiranje mehanizama međuopštinske saradnje za monitoring voda, uključivanje civilnog društva, edukaciju građana, merenje kvaliteta vode i stvaranje foruma za zaštitu i unapređenje kvaliteta vode u slivu Ibra.

Sa stanovišta YPS-a, mladi mogu biti važan pokretač takve saradnje. Zajednička briga o prostoru koji dele različite zajednice može otvoriti praktičan prostor za komunikaciju koji nije opterećen političkim temama. Akcija mora biti zasnovana na javnom interesu, bez političke instrumentalizacije i uz jasnu bezbednosnu procenu.

5 Savetodavna grupa Leposavić, 15. jul 2026: identifikovani problemi uključuju održivost, logistiku, nedostatak fondova, odlaganje prikupljenog otpada, potrebu za mehanizacijom i nedostatak kontinuirane podrške.

6.2. Problem i lokalni dokazi

Na sastanku Savetodavne grupe zabeleženo je da su ranije postojale različite inicijative povezane sa čišćenjem i zaštitom prostora, uključujući aktivnosti koje su direktno sprovedene ili podržane od strane UN-HABITAT-a, USAID-a, NSI-ja i opštinske akcije. U aprilu 2026. godine Opština je organizovala obimnu akciju čišćenja, posebno u urbanim zonama i duž magistralnog puta, tokom koje je prikupljena velika količina otpada – za nedelju dana prikupljeno je više hiljada džakova raznog smeća.

Međutim, Savetodavna grupa je identifikovala nekoliko razloga zbog kojih se efekat pojedinačnih akcija brzo gubi: nedostatak kontinuiteta, nejasna strategija, nedovoljan broj kanti na javnim prostorima, nepostojanje adekvatnog mesta za odlaganje otpada, dolazni otpad, postojeće divlje deponije, nesavesno ponašanje građana i logističke poteškoće. Posebno je naglašeno da mladi sami ne mogu izvesti ozbiljno čišćenje korita tamo gde je potrebna teška mehanizacija, već da je primerenije da se usmere na uklanjanje otpada na obalama i prostoru koji okružuje reku, a eventualno i njene pritoke.

Zato se problem može predstaviti kroz četiri nivoa:

- **uzroci** – nedovoljna svest, nepravilno odlaganje, nedostatak infrastrukture i širi problem upravljanja otpadom;
- **neposredni problem** – otpad na obalama i u koritu, divlje deponije i dolazni otpad;
- **ograničenje lokalne omladinske akcije** – mladi mogu mobilisati ljude i očistiti pristupačne površine, ali ne mogu zameniti komunalne službe i mehanizaciju;
- **dugoročno pitanje** – održivo upravljanje otpadom, zaštita vode i koordinacija duž sliva Ibra.

6.3. Omladinska inicijativa i akcioni model

Akcioni plan za lokalnu inicijativu pod nazivom „Clean River Challenge“ („Izazov – Čista reka“)

Grupa mladih je prethodno u okviru projekta razvila načelnu ideju, a potom i Akcioni plan za lokalnu inicijativu pod nazivom „Clean River Challenge“ („Izazov – Čista reka“). U nastavku je dat sažet opis ove inicijative, a celokupan tekst, odnosno Akcioni plan, priložen je kao aneks ovom dokumentu.

Akcija je zamišljena kao prijateljsko takmičenje između dve susedne opštine, Leposavić i Zvečan, sa ciljem da se građani, pre svega mladi, aktivno uključe u čišćenje i zaštitu rečnih obala. Takmičenje će koristiti pozitivan duh lokalnog rivalstva kako bi se pitanje zagađenja reka približilo građanima i pretvorilo u vidljivu, zajedničku akciju. Svaka od dve opštine odabraće deo rečne obale koji će biti predmet akcije čišćenja, a u realizaciju će biti uključene lokalne samouprave, škole, omladinske grupe, organizacije civilnog društva, lokalni biznisi i drugi zainteresovani građani.

Takmičenje će početi javnim pozivom i regrutovanjem volontera, nakon čega će biti organizovana zajednička akcija čišćenja na odabranim lokacijama. Stanje lokacija biće dokumentovano fotografijama i video-materijalom pre i nakon čišćenja, a aktivnosti će biti praćene kroz društvene mreže i lokalne medije. Posebna pažnja biće posvećena bezbednosti učesnika, obezbeđivanju osnovne opreme i uključivanju različitih starosnih grupa, od učenika i mladih do drugih zainteresovanih građana.

Na kraju takmičenja biće proglašena opština koja je ostvarila najbolje rezultate i biće joj dodeljena titula „Šampion zelene sredine“ (Green Champion), uz nagradu namenjenu zajednici. Pored neposrednog uklanjanja otpada, cilj Izazova je da doprinese dugoročnom podizanju svesti o odgovornosti građana za zaštitu reka i otvori prostor za kontinuirane akcije čišćenja, bolje upravljanje otpadom i dugo-

ročno održavanje očišćenih lokacija. Kao pokazatelji uspeha predviđeni su, između ostalog, formalna podrška obe opštine, uključivanje građana i volontera, medijska vidljivost, uklanjanje najmanje 100 vreća otpada sa rečnih obala i pokretanje razgovora o dugoročnom planu održavanja.

Modifikacije Akcionog plana nakon diskusije Savetodavne grupe

Prevashodno je Savetodavna grupa predložila da se sama akcija čišćenja preciznije definiše: u pitanju bi bilo otklanjanje otpada koji je nagomilan na obalama uz sam tok reke, a ne čišćenje korita, što bi zahtevalo ogromna sredstva, tešku mehanizaciju i stručno osoblje. Takođe, preporuka je da se u takmičenje uključe i preostale dve opštine, Severna Mitrovica i Zubin Potok, jer sve one zajednički dele sliv Ibra. Predloženo takmičenje između mladih u vidu izazova može biti atraktivno za mobilizaciju, ali Savetodavna grupa je pravilno upozorila da bi čisto brojanje džakova unapred favorizovalo brojniju sredinu. Zato se preporučuje da se rezultat meri kombinovanim indikatorom: brojem učesnika, količinom otpada po učesniku ili površini, a mogu se dodati i procenat razvrstanog otpada, broj uključenih škola i broj volontera. Takav sistem je pravedniji i više podstiče kvalitet nego puko prikupljanje džakova.

Akcija treba da bude vidljiva, ali ne spektakularna po cenu bezbednosti. Prednost treba dati javnim i pristupačnim lokacijama koje građani koriste, uz prethodno čišćenje i obeležavanje rizičnih zona. Savetodavna grupa je posebno naglasila da se termin mora planirati tako da se izbegnu periodi sa visokim rastinjem i većim prisustvom gmizavaca.

Na osnovu diskusije u okviru Savetodavne grupe može se definisati model koji akciju deli na sedam koraka:

1. mobilizacija i organizovanje mladih;
2. mapiranje i edukacija;
3. kampanja podizanja svesti;
4. institucionalna priprema i bezbednosni plan;
5. akcija čišćenja;
6. odvoz, razvrstavanje i dokumentovanje otpada;
7. zagovaranje dugoročnih rešenja.

Potrebno je razmotriti i eventualnu promenu naziva akcije ukoliko bi ona sada obuhvatala mlade iz sve četiri severne opštine i bila koncipirana šire od samog takmičenja, odnosno uključivala i dodatne aktivnosti usmerene na zaštitu i očuvanje Ibra. U tom smislu, naziv poput **„Mladi za čist Ibar“** mogao bi predstavljati dobru osnovu za dalje širenje inicijative, uključujući potencijalno učešće opština južno od Ibra u narednim fazama projekta.

S druge strane, aktuelni naziv **„Clean River Challenge“** je veoma upečatljiv, atraktivan i lako pamtljiv, posebno za mlađu populaciju, i nosi potencijal za snažnu komunikacionu i promotivnu kampanju. Zbog toga bi, pre donošenja odluke o promeni naziva, trebalo razmotriti obe opcije i proceniti da li je dugoročniji cilj stvaranje šire inicijative za zaštitu Ibra ili zadržavanje prepoznatljivog naziva koji je neposredno povezan sa takmičarskim karakterom akcije.

6.4. Predloženi akcioni plan

Faza	Aktivnosti	Nosilac	Partneri	Rezultat
1. Organizovanje	Formiranje omladinskog tima, kontakt tačke, pravila rada	Mladi	Kancelarija za mlade, NSI	Tim i plan rada
2. Mapiranje	Identifikacija pristupačnih lokacija, fotografije, osnovna kategorizacija otpada	Mladi/CSO	Opština, stručnjaci	Mapa prioritetnih tačaka
3. Edukacija	Radionice u školama, sadržaji o otpadu, vodi i bezbednosti	CSO/Škole	Opština, stručnjaci, mediji	Kampanja
4. Priprema	Dozvole, mehanizacija, vreće, rukavice, kontejneri, odvoz, prva pomoć	Opština	Komunalne službe, partneri	Bezbednosno-logistički plan
5. Akcija	Čišćenje odabranih javnih površina i obala	Mladi	Opština, škole, CSO, firme	Očišćene lokacije
6. Odvoz/ razvrstavanje	Transport, evidencija, reciklaža gde je moguća	Opština/ komunalne službe	Recikleri, firme	Zbrinut otpad
7. Zagovaranje	Objava rezultata, preporuke, razgovori o kantama, deponiji i dugoročnim merama	Mladi + Opština	CSO, mediji, institucije	Plan narednih mera

6.5. Uloge i odgovornosti

Mladi i omladinski tim treba da budu vlasnici inicijative: definišu problem, predlažu lokacije, učestvuju u kampanji, mobilišu vršnjake, dokumentuju rezultate i zagovaraju nastavak aktivnosti. Njihova uloga nije da preuzmu posao komunalnih službi, već da budu ravnopravni partneri u javnoj inicijativi.

Opština treba da obezbedi institucionalni okvir, potrebne dozvole u okviru svojih nadležnosti, koordinaciju sa komunalnim službama, logistiku za odvoz otpada i, u skladu sa mogućnostima, sredstva za zaštitnu opremu i komunikaciju. Opština takođe treba da bude partner u zagovaranju dugoročnih rešenja.

Škole treba da podrže edukaciju i mobilizaciju učenika, uz poštovanje pravila bezbednosti i pribavljanje saglasnosti koje su potrebne za učešće maloletnih lica. Civilno društvo može pružiti metodološku, mentorsku i komunikacijsku podršku. Privatni sektor može doprineti opremom, transportom, kontejnerima, vodom, štampom ili finansijskom podrškom.

Za regionalnu dimenziju, potrebno je razmotriti dugoročnu saradnju sa opštinama Severna Mitrovica, Zvečan i Zubin Potok, a u skladu sa procenama partnera i bezbednosnim uslovima, i sa drugim zajednicama duž toka. ACDC publikacija upravo preporučuje mehanizme međuopštinske saradnje i forum za zaštitu i unapređenje kvaliteta vode u slivu Ibra.

Agenciju za upravljanje vodama i druge relevantne institucije treba uključiti kada se raspravlja o kvalitetu vode, upravljanju vodnim resursima, rizicima i dugoročnim merama. Njihova uloga nije da vode omladinsku akciju, već da doprinesu stručnim informacijama i institucionalnom povezivanju.

6.6. Rizici i mere za njihovo ublažavanje

Rizik	Moguća posledica	Mera
Nedovoljno bezbedna lokacija	Povrede/incidenti	Prethodni pregled lokacije; ograničiti zone; zaštitna oprema; prva pomoć
Otpad koji zahteva mehanizaciju	Nemogućnost čišćenja	Jasno razdvojiti omladinski deo od komunalnog/mehanizovanog dela
Nema odvoza otpada	Ponovno gomilanje	Odvoz ugovoriti pre akcije; bez toga ne počinjati akciju
Niska mobilizacija	Mali odziv	Škole, društvene mreže, lokalni influenseri, sportski klubovi, prijateljski izazov
Takmičenje favorizuje veću sredinu	Demotivacija	Procentualni/kombinovani kriterijum
Politička instrumentalizacija	Gubitak poverenja	Neutralna poruka, javni interes, transparentna pravila
Sezonski rizici	Ugroženo fizičko zdravlje / povrede/otežani uslovi	Planirati odgovarajući termin akcije i procena rizika
Akcija ostaje jednokratna	Nema održivog efekta	Plan posle akcije + monitoring + zagovaranje
Nepravilno odlaganje prikupljenog otpada	Sekundarno zagađenje	Razvrstavanje i dokumentovan odvoz (idealno)

6.7. Pokazatelji uspeha

Pokazatelji treba da mere i participaciju i ekološki rezultat. Predlaže se sledeći set:

- broj mladih uključenih u planiranje i sprovođenje;
- udeo mladih iz različitih naselja i grupa;
- broj škola i drugih omladinskih partnera;
- broj održanih edukativnih aktivnosti;
- broj mapiranih lokacija;
- površina/dužina očišćenih pristupačnih obala;
- procena količine prikupljenog otpada;
- udeo otpada koji je pravilno zbrinut ili recikliran, gde je moguće;
- broj novih mladih volontera koji nastavljaju da učestvuju;
- broj sastanaka mladih sa institucijama nakon akcije;
- broj konkretnih institucionalnih obaveza koje proisteknu iz zagovaranja;
- broj novih ili unapređenih mehanizama za trajno upravljanje otpadom i javnim prostorom.

6.8. Kako povezati omladinsku akciju sa dugoročnom politikom Ibra

Omladinska akcija treba da bude početna tačka, a ne završetak. Prethodno pomenuta publikacija autora Ljubiše Mijačića daje širi okvir za lokalne i međuopštinske mere: mapiranje i geolociranje izvora zagađenja, analizu uticaja deponija i ilegalnih odlagališta, formiranje međuopštinskog tela za monitoring voda, uključivanje civilnog društva, merenje kvaliteta vode i razvoj javnog sistema informisanja.

Za Leposavić je posebno relevantna preporuka za postavljanje mernih uređaja za protok i kvalitet vode, pri čemu publikacija predviđa dve lokacije u Leposaviću u okviru šireg sistema od sedam lokacija na severu. Relevantna je i preporuka za podizanje svesti građana o očuvanju kvaliteta vodnih resursa i ekosistema.

Publikacija takođe predlaže stvaranje foruma za zaštitu i unapređenje kvaliteta vode u slivu Ibra, uz učešće lokalnih i centralnih institucija, obrazovnih institucija, civilnog društva, donatora i javnih službi. Lokalna omladinska inicijativa može biti jedan od ulaznih mehanizama za uključivanje mladih u takav širi forum i za razvoj omladinske komponente upravljanja vodnim resursima.

Na taj način se dobija jasna veza između YPS-a i zaštite životne sredine: mladi ne čiste Ibar samo da bi uklonili otpad, već kroz akciju uče kako funkcionišu lokalne institucije, kako se zagovara promena, kako se grade partnerstva i kako se zajednički problem pretvara u javnu politiku.

Istovremeno, Savetodavna grupa je ukazala na jedan od ključnih problema – nefunkcionisanje regionalne deponije za odlaganje otpada, koja je sagrađena uz podršku EU, ali još uvek nije puštena u funkciju. Upravo bi ovo mogla biti tema zagovaranja prema EU, međunarodnoj zajednici i centralnim institucijama, čime bi se mladi uključili u donošenje odluka i na centralnom nivou.

7. Zaključak

Opština Leposavić ima realnu mogućnost da napravi pomak od povremenog uključivanja mladih ka sistemskom i smislenom učešću. Za to nije neophodno odmah izgraditi složenu novu institucionalnu arhitekturu. Potrebno je povezati ono što već postoji: Kancelariju za mlade, interesovanje mladih, škole, civilno društvo, postojeće opštinske aktivnosti i Memorandum o saradnji sa NSI.

Najveći izazov nije nedostatak ideja. Sastanak Savetodavne grupe pokazao je da mladi i relevantni akteri mogu jasno identifikovati probleme i predložiti konkretna rešenja. Izazov je pretvoriti te ideje u proces koji ima kontinuitet, resurse, odgovorne osobe i merljive rezultate.

YPS pristup nudi odgovarajući okvir zato što povezuje participaciju sa bezbednošću, prevencijom, partnerstvom i društvenom kohezijom. Lokalna politika prema mladima ne treba da bude ograničena na sport i slobodno vreme. Ona treba da obuhvati pristup odlučivanju, obrazovanje, zapošljivost, javni prostor, zaštitu životne sredine, bezbednost, komunikaciju sa institucijama i mogućnost da mladi pokreću inicijative.

Akcija čišćenja reke Ibar može biti prvi vidljiv primer takvog pristupa. Ona je dovoljno konkretna da proizvede rezultat, ali i dovoljno široka da otvori pitanje upravljanja otpadom, kvaliteta vode, lokalne odgovornosti i međuopštinske saradnje. Ako se pravilno pripremi i poveže sa dugoročnim merama, akcija može postati godišnji omladinski događaj i platforma za kontinuirano zagovaranje.

Ključna poruka ovog papira je da učešće mladih mora imati posledicu u stvarnom svetu. Mladi treba da znaju da je njihov predlog razmotren, da imaju mogućnost da utiču na odluku i da mogu da vide rezultat svog rada. Institucije, sa druge strane, treba da dobiju organizovanog, informisanog i konstruktivnog partnera.

Zato se preporučuje da Opština Leposavić, zajedno sa mladima i partnerima, nakon konsultacija sa Savetodavnom grupom usvoji kratku listu prioritetnih mera za prvih 12 meseci i odredi odgovorne osobe, rokove i izvore finansiranja. Prvi ciklus treba da obuhvati najmanje: funkcionalizaciju mehanizma za učešće mladih, jačanje Kancelarije za mlade, ciljanu budžetsku konsultaciju, pripremu omladinskog fonda ili drugog mehanizma podrške i realizaciju prve faze inicijative „Clean River Challenge“.

8. Konsolidovane preporuke

Br.	Preporuka	Praktična mera
1	Institucionalizovati učešće mladih	Uspostaviti funkcionalno i reprezentativno omladinsko telo sa jasno definisanim načinom konsultovanja sa Opštinom.
2	Ojačati Kancelariju za mlade	Definisati mandat, godišnji plan rada, budžetsku podršku i javno dostupne informacije za mlade.
3	Uvesti omladinski konsultativni standard	Za relevantne lokalne odluke dokumentovati da li su i kako konsultovani mladi i kako je odgovoreno na njihove predloge.
4	Uključiti mlade u planiranje opštinskog budžeta	Organizovati najmanje jednu ciljanu omladinsku konsultaciju o budžetu godišnje.
5	Obezbediti male grantove	Uspostaviti jednostavan fond za lokalne omladinske inicijative.
6	Završiti i opremiti centar za mlade	Obezbediti prostor koji će mladi zajedno sa Opštinom koristiti za edukaciju, konsultacije i aktivnosti.
7	Razviti YPS program u školama	Povezati participaciju, prevenciju nasilja, ekologiju, javno zagovaranje i volontiranje.
8	Uvesti lokalni YPS forum	Jednom godišnje javno pregledati napredak i definisati nove prioritete.
9	Uspostaviti bezbedan kanal za mlade	Omogućiti prijavljivanje i upućivanje problema povezanih sa bezbednošću i zaštitom.
10	Podržati omladinsko volontiranje	Razviti godišnji program sa lokalnim partnerima.
11	Realizovati „Clean River Challenge“	Sprovesti višefaznu akciju sa edukacijom, mapiranjem, čišćenjem, odvozom i zagovaračkom komponentom.
12	Povezati akciju sa dugoročnim upravljanjem vodama	Uključiti mlade u šire forume i mehanizme monitoringa i zaštite Ibra.
13	Razviti međuopštinsku saradnju	Postepeno uključiti Zvečan, Zubin Potok i Severnu Mitrovicu u zajedničke ekološke i omladinske aktivnosti.
14	Uspostaviti javno praćenje preporuka	Objaviti jednostavan pregled statusa: realizovano / u procesu / nije realizovano – uz obrazloženje.

9. Modifikovani Akcioni plan za omladinsku inicijativu „Clean River Challenge“

Aneks je zamišljen kao operativni dokument koji mladi, Opština i partneri mogu koristiti neposredno pre početka realizacije. Plan treba dopuniti nakon terenskog pregleda lokacija i potvrde logističkih mogućnosti.

Aktivnost	Koordinira	Period	Ključni resursi	Dokaz rezultata
Formiranje omladinskog tima	Mladi	Nedelja 1	Sastanak, kontakt lista	Lista članova
Izrada mape lokacija	Mladi + CSO	Nedelje 1–2	Telefon/GPS, fotografije	Mapa
Procena bezbednosti	Opština + stručni partner	Nedelja 2	Terenski pregled	Check-lista rizika
Edukacija u školama	Škole + CSO	Nedelje 2–4	Radionice, materijali	Broj učesnika
Digitalna kampanja	Mladi	Nedelje 3–5	Instagram/društvene mreže	Objave/doseg
Dogovor o odvozu	Opština	Pre akcije	Komunalne službe, kontejneri	Potvrđen plan
Obezbeđivanje opreme	Opština/partneri	Pre akcije	Rukavice, vreće, prva pomoć	Oprema
Dan akcije	Omladinski tim	Odabrani termin	Volonteri + logistika	Očišćene lokacije
Razvrstavanje i odvoz	Komunalne službe	Isti dan	Transport	Zbrinut otpad
Dokumentovanje	Mladi/CSO	Isti dan + 3 dana	Foto/video	Pre/posle materijal
Javna prezentacija rezultata	Mladi + Opština	Do 7 dana	Infografik/mediji	Javni izveštaj
Sastanak sa institucijama	Mladi	Do 30 dana	Preporuke	Zapisnik i obaveze
Plan nastavka	Opština + mladi	Do 45 dana	Akcioni plan	Dogovorene naredne mere

10. Završne napomene

Predloženi minimum bezbednosnog protokola

- Ne ulaziti u duboku vodu niti u nestabilne delove korita.
- Ne dirati nepoznate hemikalije, medicinski otpad, oštre predmete ili druge potencijalno opasne materijale; takav otpad prijaviti nadležnoj službi.
- Ne koristiti tešku mehanizaciju bez stručnog rukovanja i odgovorne osobe.
- Pre početka akcije pregledati teren i jasno označiti zabranjene/rizične zone.
- Obezbediti osnovni komplet prve pomoći i osobu odgovornu za hitne slučajeve.
- Za maloletne učesnike obezbediti potrebne saglasnosti i pravila nadzora.
- Akciju odložiti u slučaju nepovoljnih vremenskih ili drugih bezbednosnih uslova.
- Odvoz otpada dogovoriti pre početka akcije kako bi se izbeglo sekundarno odlaganje.

Predlog komunikacionog okvira

- Mediji i članci
- Komunikacija putem društvenih mreža
- Iskoristiti podatke iz postojećih studija za karusele, seriju postova i infografike
- Kampanja bi trebalo da prethodi samoj akciji, koja bi bila kulminacija inicijative
- Glavna poruka: „Ibar je naš zajednički prostor i zajednička odgovornost.“
- YPS poruka: „Mladi nisu posmatrači – mladi pokreću promenu.“
- Institucionalna poruka: „Opština i mladi rade zajedno na problemu koji direktno utiče na kvalitet života.“
- Partnerstvo: „Čist Ibar povezuje ekologiju, javno zdravlje, lokalnu odgovornost i društvenu koheziju.“
- Poziv na akciju: „Pridruži se, predloži lokaciju, volontiraj i prati šta je urađeno.“

Završna napomena za konsultacije

Pre usvajanja dokumenta preporučuje se sprovođenje najmanje jednog završnog kruga konsultacija sa mladima, Opštinom Leposavić, Savetodavnom grupom, školama, civilnim društvom i relevantnim stručnim institucijama. Posebno treba proveriti: realne budžetske mogućnosti, status Kancelarije za mlade, mogućnost formiranja omladinskog saveta, status centra za mlade, raspoloživu logistiku za odvoz otpada i moguće lokacije za prvu akciju. Nakon toga, preporuke treba prioritizovati na osnovu kriterijuma uticaja, izvodljivosti i troška.

11. Aneksi i izvori

1. Draft Terms of Reference for Advisory Groups on Youth, Peace and Security at the Local Level (YPS), projektni dokument.
2. Savetodavna grupa Leposavić, beleške sa sastanka održanog 15. jula 2026. godine u prostorijama Opštine Leposavić.
3. Memorandum o saradnji između NVO „Nova društvena inicijativa“ i Opštine Leposavić, potpisan 23. juna 2026. godine, u okviru projekta „NextGen Balkans: Dealing with the Future“.
4. Ljubiša Mijačić, “Water Security and Availability in Municipalities of Zubin Potok, North Mitrovica, Zvečan and Leposavić, ACDC. https://acdc-kosovo.org/publikacije/pub_1700722728.pdf
5. Mapping and Preliminary Assessment of the Scale and Location of Illegal Waste Dumpsites in Kosovo, EcoZ, funded by the European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX Kosovo), Pristina, May 2026. https://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/Mapping%20and%20Preliminary%20Assessment%20of%20the%20Scale%20and%20Location%20of%20Illegal%20Waste%20Dumpsites%20in%20Kosovo%20EcoZ_ENG-(06-05-2026).pdf
6. United Nations Security Council Resolution 2250 (2015) on Youth, Peace and Security. https://press.un.org/en/2015/sc12149.doc.htm
7. United Nations Peacebuilding / Youth, Peace and Security materials on the five YPS pillars: participation, protection, prevention, partnerships, and disengagement and reintegration. https://www.un.org/en/peace-and-security/youth-peace-and-security-guide